

Problém výchovy je problém člověka a jeho hodnot

Úctování s autobiografií

Lubomír Nový

Posttotalitní psychika člověka je do značné míry určena povahou osobní životní dráhy. Přemítám-li takto o desítkách biografií, defilují mi před očima pestré osudy lidí, jejich vzestupy i pády, naděje i zklamání: budovatelé „nového života“, zavržení po dvaceti letech za pokus o lidskou tvář systému, po dalších dvaceti letech rehabilitovaní a po několika měsících opět osočovaní za totéž; bořitelé „starého podlého světa“, prodírající se k poznání, že asistovali u zrodu nového „podlého světa“; rozkulačení, z náboženských či politických důvodů do prachu vržení, z něho v roce 1968 povstavší, potom opět zavržení a dnes rehabilitovaní, zatrpklí nebo po odplatě volající; skupiny parazitních ex-mocných; hrstka vytrvale rebelujících „mocných bezmocných“; zástupy vnitřních i vnějších emigrantů; a množství představitelů přizpůsobivých životních strategií (ani moc nahoře, ani moc dole; střední životní úroveň plus malá pojišťovací funkcička), opatrně tleskající oné hrstce rebelů a zesilující své výkřiky proti utlačovatelům úměrně s poklesem rizika.

Padesát let, za tu dobu bylo tolik skupin lidí prohlášeno za vadné, že na tak malý národ a stát je to již příliš mnoho poznamenaných a málo vyvolených (zprostředkovaně, přes své rodiče a prarodiče, je do toho zapletena i nejmladší generace). Posttotalitní psychika jako obtížné úctování s vlastní biografií je tak vystavena obrovskému náporu. Masarykova (a Dostojevského) sémantická opozice sebevraždy–vraždy objevuje se v novém kontextu. Pocit zmarněného života, života v ne-smyslu, může ústit do nenávisti k sobě (až do sebezničení), anebo naopak do nenávisti k druhým, do přenosu viny výhradně na ty druhé. Smyčku pro sebe nebo pro vybrané „druhé“?

Prošlé běhy života nevrátíme zpátky. Letité křivdy můžeme odčinit jen zčásti, některé nikdy. Co však udělat musíme: potřebujeme odvahu k tomu, abychom nelhali sobě ani druhým, odvahu k přiznání vlastní viny, odvahu k rozumění a ke smíření, odvahu k tomu, abychom úpornou prací společně čelili obecnému ohrožení, které svou vahou přesahuje osobní křivdy.

(Převzato)